

18

EEN REGENTENFAMILIE MET HERBERGEN

Kijk vanuit de Straat naar de Schoolstraat, rechts pand Goossens (BVDSAK) en daarnaast pand Van der Steen.

Als leden uit één familie drie eeuwen lang grote invloed hebben op het bestuur in een dorp, is het niet vreemd te spreken van een 'regentenfamilie'. Meijel had zo'n regentenfamilie. Een korte beschrijving daarvan is ook interessant om te laten zien hoe 'achternamen' voor 1800 veranderden en hoe het dorpsbestuur de vergaderplaats geleidelijk verlegde van de Molenstraat naar de omgeving van de kerk. Het gaat dan over de familie Barthels – Peeters – van der Steen/Goossens.

Jan Barthels als Meijelse stamvader

In 1591 was Hendrik Faes den Mollener nog pachter van de banmolen, kastelein van herberg Den Swaen met brouwerij en stadhouder of eerste schepen. Kort voor 1600 heeft Jan Barthels die pachten aan de huidige Molenstraat-Molenbaan echter overgenomen. Het is niet duidelijk, waar die Jan Barthels ofwel Jan Meussen vandaan kwam, mogelijk uit Asten. Hij kreeg in Meijel al snel een aantal functies als kastelein, molenaar, koster, onderwijzer en stadhouder. Zijn zoons Peter, Nelis en Jan werkten bij hem, terwijl dochter Ermgardis in huis hielp. Die zoons kregen als achternaam de voornaam van hun vader, dus Peter Janssen Bartels, Nelis Janssen en Jan Janssen. Toen ze wat groter werden kreeg vader Jan Barthels het klaar om zijn functies en deels gepachte bezittingen aan zijn zoons over te dragen. Jan Janssen werd koster en onderwijzer tot 1638. Nelis Janssen werd molenaar van 1610 tot 1620 en later nog van 1644 tot 1651 als 'Neliske den oude Mulder'.

Zoon Peter Janssen kreeg herberg Den Swaen en werd kastelein en stadhouder. Hij bezat duidelijk de meeste 'macht'. Toen zijn schoonzoon Jan Geverts, getrouwd met Christina Peeters, in 1620 graag de banmolen wilde pachten, zorgde Peter Janssen ervoor dat zijn broer Nelis aan de kant gezet werd en Jan Geverts tot 1644 molenaar kon blijven. Waarschijnlijk wist Peter Janssen goed contacten te leggen, want het eerste kind van Jan Geverts en Christina werd Adolf genoemd en had als doopgetuige de heer van Meijel Adolf van Millendonk.

Dochter Christina kreeg als achternaam de voornaam van vader Peter Janssen. Ook de vijf

andere kinderen van Peter Janssen en zijn vrouw Beel (Sibilla) werden Peeters genoemd. De meest bekende van die kinderen werd Jan Peeters, die op 12 maart 1617 geboren werd. Hij zou tot zijn dood in 1704 (87 jaar!) de invloedrijkste en rijkste man in Meijel zijn. Toen hij rond 1645 trouwde met Maria Martens liet hij in de Straat een nieuwe herberg bouwen met daarachter een grote brouwerij, 400 meter dicht bij de kerk. Waarschijnlijk maakte hij gebruik van de vrijheid die Adolf van Millendonk bood om meer dan één brouwerij in het dorp te hebben. Toen was hij al landbouwer, herbergier, brouwer, stadhouder, gerichtsbode, eerste koster en veel-grond-bezitter. De schepenen moesten voortaan maar in zijn herberg vergaderen, de tijd van de oude herberg Den Swaen aan de Molenstraat was voorbij, de vergaderplaats kwam dicht bij de kerk. De genoemde functies bleef hij heel zijn leven houden, hoewel hij sommige baantjes door anderen liet uitvoeren. Zijn zoon Barthel mocht hem een aantal keren vervangen als voorzitter van de schepenbank en schoonzoon Marten Goorts de Groote vond hij geschikt genoeg om van 1665 tot 1692 plaatselijk secretaris van het dorpsbestuur te zijn en om hem in 1704 op te volgen als stadhouder.

Resten van de oude herberg Den Swaen aan de Molenstraat.

Die Jan Peeters heeft waarschijnlijk de oude herberg Den Swaen overgenomen van de heer van Meijel. Hij schonk dit gebouw vervolgens aan dochter Anna Jan Peeters en daarmee ontstond een nieuwe tak. Anna trouwde eerst met Jacob Aerts Cuypers uit Ommel en rond 1684 met Alard Gerit Lettiens. De oude herberg aan de Molenstraat werd geleidelijk een boerderij, maar ieder die erin woonde werd tot in de vorige eeuw genoemd naar die Alard Gerit Lettiens. Of ze nu Lenders of Nijssen heetten, in het dorp was hun naam 'die van Litjens'. Met deze tak ging de naam van de zwaan door Meijel, eerst naar de herberg bij de kerk (tot 1870 De Zwaan van Zwaansen Hannes Lenders, nu hotel Oranje), daarna naar de Dorpsstraat (vanaf 1870 De Zwaan van Leonard Lenders, nu hotel De Zwaan). De naam bleef ook in de familie toen brouwer Janssen in 1898 aan de Schoolstraat zijn brouwerij De Zwaan bouwde.

Van Janssen en Peeters naar Van der Steen

De herberg van Jan Peeters uit 1645 had geen naam. Dat veranderde toen zijn zoon Barthel Jan Peeters, ook genoemd Barthel Jan Custers, in 1702 overleed, twee jaar eerder dan zijn vader. De vrouw van Barthel was Lieske Willems ofwel Lieske Barthels (gestorven in 1739), komt in de archieven over als een pittige tante, die lak had aan allerlei regels in verband met sluitingstijden en vreemdelingen. Iedereen was bij haar welkom, als het bier maar vloede. In 1720 werd in een grensproces in Düsseldorf gesproken over 'het huys van Lijsken Bartels de Ceulsche Carre'. De herberg

Restant van het grafkruis van Bartel Jan Custers uit 1702.

had een naam gekregen 'Ceulsche Carre', ook 'Culse Kaer'(1740), 'Ceulsche Karre'(1770), 'Keulse Kerre'(1784). Een pand in de Straat van Meijel, de huidige Dorpsstraat, waar vervoer vanuit Den Bosch of andere plaatsen langs kwam op weg naar Keulen of andere plaatsen. De straten naar Meijel waren niet geweldig, soms zand met leem erop tegen het stoffen vanaf Deurne, soms veen dat elk jaar zakte en verhoogd moest worden naar Roggel, soms moerassig zodat de Rekenkamer van Gelder in 1609

onderzocht hoe een stevige dijk tussen Meijel en Helden gelegd kon worden. En toch trokken de voerlui door Meijel met een oponthoud in herberg Keulse Karre. Er was echt paardenkracht nodig, zoals blijkt uit het verhaal van Jan Verreyt en Antoon Peter Voermans die op dinsdag 12 november 1748 van Asten via de Moosdijk, Meijel en Helden naar Keulen trokken. Jan had vier paarden om zijn kar te trekken en Antoon had er zelfs vijf om over de zanderige en modderige wegen te komen.

In die Keulse Karre vergaderden de schepenen en voor de deur lag een grote steen, waarop de richterbode ging staan als hij wat te verkondigen

had. Meestal gebeurde dat in of voor de kerk, maar als aan de afkondiging een actie verbonden was, werd de steen gebruikt. Bijvoorbeeld jaarlijks op 7 april, als men na het voorlezen van de regels in verband met turfsteken naar de nieuwe turfvelen trok.

Die steen voor de herberg had gevolgen voor de naamgeving. Toen Tilman Spee in 1707 pastoor van Meijel geworden was, begreep hij niets

† † Tot onze bittere droefheid overleed na eene
 † kortstondige ziekte onze veel geliefde echt-
 genoot en Vader, de Heer
BARTHOLOMEUS VAN DER STEEN,
 Burgemeester te Meijel, den 29 Januarij 1859, om-
 streeks elf ure 's avonds, in den ouderdom van bijna
 70 jaren.
 God geve den dierbaren overledene de eeuwige rust!
 In naam van allen
A. H. VAN DER STEEN.
 Kennisgeving aan vrienden en bekenden.

Barthel vd Steen, Maas en Roerbode van 12 februari 1859.

van de namen. Iedereen heette maar Martens, Janssen, Thijssen, Peeters of naar een andere voornaam, terwijl die namen vaak nog vervangen werden door bijnamen. Om de zaak voor zichzelf overzichtelijk te krijgen noemde pastoor Spee de familie Seelen voortaan Vennemans, Cornelissen werd Hixpoors, Gijsberts werd Hoefnagels en Claessen veranderde hij in Smolders. De kinderen van Barthel Jan Peeters en Lieske Willems werden naar de steen voor hun herberg voortaan 'Van den Steen' genoemd, waarbij 'den' vaak vervangen werd door 'der'.

— Men schrijft ons uit Meijel :
 Den 29 Januarij 11. overleed alhier de
 Heer B. Van der Steen, Burgemeester.
 Deze waardige man stond bijna eene halve
 eeuw aan het hoofd dezer Gemeente. Zijne
 goede hoedanigheden verwierven hem de
 achting van alle weldenkenden. Goedaardig,
 rondborstig en dienstvaardig, telde hij vele
 vrienden. Naauwgezet in het vervullen
 zijner plichten, was hij een braaf christen
 en een waar burgervader, en heeft hij
 talloze diensten bewezen aan gemeente,
 kerk en arme, zoo dat zijn dood als een
 groot verlies moet worden betracht.

Barthel vd Steen stierf op 29 januari 1859.

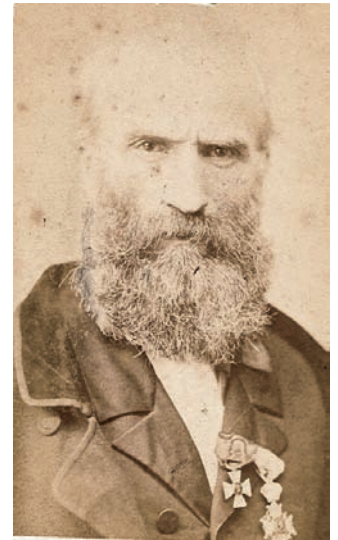
Ook in de achttiende eeuw namen leden van de familie Van den Steen belangrijke bestuursfuncties in. Daarbij waren onder meer Barthel van den Steen

als schepen, Willem Linssen de man van Petronella van der Steen als herbergier en stadhouder, Willem van den Steen als tolontvanger, maar de meest opvallende was Arnold van der Steen die op 2 maart 1751 geboren werd in een woning naast de Keulse Karre. Zijn vader Barthel van der Steen bouwde na de geboorte van Maria Elisabeth van der Steen in 1753 een nieuwe herberg met jeneverstokerij, nog 300 meter dichter bij de kerk. Zes muurankers van dat pand hadden de vorm van de letters BVDSAK, Barthel van der Steen en Anna Kessels, de tweede echtgenote en de moeder van Willem, Arnold en Maria Elisabeth. In deze herberg kwam de eerste aparte Meijelse bestuurdersruimte, zodat de schepenen niet meer hoefden te vergaderen in een gelagkamer.

Van der Steen en Goossens

Arnold van der Steen en zijn zus Maria Elisabeth trouwden beiden op 25 mei 1789 met respectievelijk Cornelia Joosten uit Helden en Theodoor Goossens uit Deurne. Daarmee ontstonden de takken Van der Steen en Goossens, maar ze bleven op veel terreinen met elkaar verbonden. Theodoor Goossens en Maria Elisabeth gingen wonen in de herberg BVDSAK en Arnold van der Steen bouwde met Cornelia een grote woning daarnaast. Tegelijk met de kerk werden deze panden op 25 september 1944 verwoest, terwijl ze bewoond werden door de gezinnen van J. Trines en M. Joosten. De schoonbroers Arnold en Theodoor waren behalve grootgrondbezitters, bierbrouwer en jeneverstoker vanaf 1 april 1790 ook compagnons in een handelsfirma en dorpsbestuurders.

Theodoor Goossens was burgemeester van 1790 tot 1795, vervolgens onder het Franse bewind agent-municipal (eerste ambtenaar) van 1795 tot 1800 en vervolgens tot 1815 maire (burgemeester) van Meijel. Theodoor Goossens was waarschijnlijk een man die Meijel in die periode nodig had. Hij komt in zijn brieven over als iemand die volop aandacht had voor de problemen van de Meijelsen in oorlogstijd en hij maakte een einde aan de ruzie die er al zoveel jaren was tussen pastoor Frische en de parochianen. Hij hield ook de Franse bezetters tot vriend al was het maar door zelfs nog op 5 oktober 1813 de eed van trouw aan

Burgemeester Barthel van der Steen.

JESUS † MARIA † JOSEPH.
 Bid voor de ziel van zaliger
 DEN WEL EDELEN HEER
Willem Hendricus Goossens
 Echtgenoot van Meijuffrouw
Wilhelmina Vennemans,
 Geboren te Meijel, den 31 Mei 1839 en aldaar
 na eene met kristelijke onderversping verdragen
 ziekte, den 11 Juni 1865, in den ouderdom
 van 64 jaren, kalm en en gelaten in Kristus
 vrede ontslapen, na meermalen voorzien te zijn
 geweest met de Genade-middelen onzer Moeder
 de H. Kerk.
 Het leven van den mensch is een strijd op
 aarde; hij vindt slechts vrede in God.
 Toen hij zijn einde voelde, naderde,
 wendde hij zich tot Hem, met de overtuiging eener echt
 Kristelijke ziel; ten volle overgegeven, in Gods
 H. Will. ontstiep hij biddende, in den vrede van
 Hem, die ons belooft heeft, ziele leeft en in mij
 geloofd, zal zelfs in den dood leven!
 S. Joan XI 25 26
 Zijn vast geloof, zijn gebed en aalmoezen en
 ook zijn schoone dood zijn ons een onderpand
 van troostrijk vertrouwen, dat de Vergelder
 hem moge loonen met zijn eeuwig aanschouwen.
 Dierbare Echtgenote en Familie, helpt mij
 door uwe gebeden bij God.
 Jezus, zachtzinnig en ootmoedig van Harte,
 maak mijn hart gelijk aan het Uwe. 300 d. a.
 H. van Dooren, Meijel.

Bidprentje van Willem Goossens.

keizer Napoleon af te leggen, twee weken voordat Napoleon in de Volkerenslag bij Leipzig zijn grootste nederlaag leed.

Maria Elisabeth Goossens, dochter van Theodoor Goossens, trouwde in 1819 met Jean Michiel Engels, die dertig jaar burgemeester van Helden was. Hun dochter Maria Elisabeth Engels huwde met notaris Gerard (*Charles*) Guillon, uit wiens collectie de Sierschijf van Helden in 1890 overging naar het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden. Daar bevindt zich ook de Gouden Helm. Deze sierschijf was gevonden in de Molenpeel en kwam in bezit van burgemeester Bartel van der Steen, die hem waarschijnlijk schonk aan burgemeester Jean Michiel Engels.

Rentienerswoning van W.H. Goossens-Venmans aan de Kerkstraat, van 1912-1938 pastorie.

De zoon van Theodoor Goossens, koopman en brander Jan Barthel Goossens, gehuwd met Sophia Houben, werd gemeentesecretaris van 1819 tot 1833. Zeven van hun kinderen overleden jong, terwijl de andere drie 'een goede partij' vonden. Dochter Anna Christina trouwde met Godefridus

(*Fried*) Frencken, die zestig jaar burgemeester van Asten was, en zij werd overgrootmoeder van oud-ministerpresident Dries van Agt. Dochter Maria Elisabeth trouwde met Frans Jacob van der Velden, burgemeester van Horst. Zoon Willem Hendrik Goossens was tussen 1865 en 1873 raadslid, wethouder en burgemeester in Meijel. Hij trouwde met de niet onbemiddelde Wilhelmina Venmans, wier zus Maria Hendrica de echtgenote werd van Jan Truijen. Willem Hendrik Goossens en Wilhelmina kregen geen kinderen, waardoor een einde kwam aan de bestuurdersfamilie Goossens in Meijel, maar hun boerderij-woning uit 1866 bleef aan het Raadhuisplein bewaard met de initialen WHGWV in de muurankers.

'De sjout'

Arnold van der Steen was van 1789 tot 1795 schout van Meijel en hij bleef die titel 'de sjout' houden, ook toen hij als landbouwer en koopman vanaf 1795 maire en electeur van kanton Heythuysen was en van 1802 tot 1818 wethouder van Meijel. Zijn zoon Barthel van der Steen trouwde met Catharina Joosten en was veertig jaar burgemeester van 1819 tot 1859. Dat was de periode waarin Meijel de nieuwe tijd in ging met gemeenteraad, ontginningen, betere wegen, kanalen en uitbreiding van het bewoond gebied. Hij kreeg het als adjunct (wethouder) op 25 juni 1818 klaar om met de bestuurders van Helden tot een overeenkomst te komen, waardoor het eeuwenlang betwiste gebied tussen beide gemeenten werd verdeeld. In 1812 had het Franse bestuur nog beslist dat de Sloot zoals in 1711 als grens gehandhaafd moest blijven, maar in 1818 werd de scheidingslijn naar het oosten verschoven. Overigens werd die grens pas bij wet van 1 december 1875 van kracht, toen de Helenavaart er aan Meijelse kant al ruim twintig jaar tegenaan lag. Als burgemeester wist hij ook de grenzen met Heythuysen, Roggel en Nederweert op de oude lijnen te houden ondanks pogingen van die gemeenten om in 1822 en 1826 stukken van Meijel over te nemen.

Burgemeester Barthel van der Steen was handig genoeg om subsidie die hij eerder niet kreeg van koning Willem I, wel los te maken bij het Belgische ministerie van Waterstaat. Na veel brieven en reizen

naar Brussel en Hasselt ontving hij in 1837 van dat ministerie ruim het vierde deel van de meer dan 22.000 francs die de bouw van een nieuwe kerk kostte. Het werd daarom de Waterstaatskerk, die ondanks de zuinige en slechte bouw toch tot 1902 gebruikt kon worden.

Vanaf 1848 moest hij enige keren klagen. In 1848 meenden enige Meijelsen onder wie Godfried Wagemans, Peter Hendrikkx en Leonard Melssen ook iets te moeten organiseren als een 'republikeinse opstand'. De marechaussee had de rust snel hersteld en landelijk had Thorbecke de veel liberalere grondwet bijna gereed. In 1852 klaagde Burgemeester Van der Steen over het grote aantal mensen dat 'armegeld' ontving, over ziekte aan

aardappelen en over veel schade door hagel. Veel van de problemen in Meijel kon hij overwinnen door in te gaan op het verzoek Jan van de Griendt, die door het graven van kanalen en het steken van turf werk bracht, waarna verbetering van de wegen en uitbreiding van cultuurgronden volgden.

Zijn zoon Arnold Hubert van der Steen, gehuwd met Elisabeth van Laer, was tussen 1859 en 1911 wel tien jaar gemeentesecretaris en burgemeester en vervolgens wethouder, maar zorgde niet voor de rustigste periode in Meijel. Met het overlijden van Arnold Hubert in 1917 kwam een einde aan de oude Meijelse regentenfamilie.

Henk Willems

Anna M.C. Joosten-Winkelmolen staat in 1930 met de dochters Nel en Til, voor hun woning, de herberg uit 1753.

Bronnen

- L.J. Lucassen en H. Willems, *Van Agt en Meijel of een beetje Meijelse geschiedenis* (1979)
- RHC Limburg Maastricht, Archief Schepenbank Meijel, boek 5, 6, 8, 9, 10 en 11
- RHC Limburg Maastricht, DHB-registers 1608-1797
- GHS Helden, Archief Gemeente Meijel, Registers Burgerlijke Stand
- GHS Helden, Archief Gemeente Meijel tot 1943, Correspondentieboeken/Raadsverslagen
- Düsseldorf, Archief Geldern. Administrativ Kolleg, nr. 44